

NÄRVARANDE JUSTITIERÅD

[REDACTED]

PROTOKOLLFÖRARE

[REDACTED]

FÖREDRAGANDE

[REDACTED]

KLAGANDE

[REDACTED]

MOTPART

[REDACTED]

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Kammarrätten i Sundsvalls dom den 9 februari 2022 i mål nr 2417-21

SAKEN

Licensjakt efter björn; fråga om prövningstillstånd

Målet föredras.

Högsta förvaltningsdomstolen meddelar prövningstillstånd.

Den fråga i målet som har lett till att Högsta förvaltningsdomstolen meddelat prövningstillstånd gäller bedömningen enligt jaktförordningen av om licensjakt efter björn är lämplig med hänsyn till stammarnas storlek och sammansättning, mot bakgrund av att sådan jakt enligt art- och habitatdirektivet endast får ske i begränsad mängd.

Lagrum: 23 c § jaktförordningen (1987:905) och art. 16.1 e i direktiv 92/43/EEG om bevarande av livsmiljöer samt vilda djur och växter (art- och habitatdirektivet)

Högsta förvaltningsdomstolen förordnar att Naturvårdsverket ska avge yttrande i målet. Yttrandet ska ha kommit in till Högsta förvaltningsdomstolen senast den 30 mars 2023.

Uppvisat och lämnat för expediering den 1 mars 2023

KLAGANDE

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

MOTPART

Länstyrelsen i Jämtlands län

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Förvaltningsrätten i Luleås dom den 19 augusti 2021 i mål nr 1389-21,
se bilaga A

SAKEN

Licensjakt på björn

KAMMARRÄTTENS AVGÖRANDE

Kammarrätten avskriver målet såvitt avser [REDACTED] överklagande.

Kammarrätten avslår yrkandena om att inhämta förhandsavgörande från
EU-domstolen.

Kammarrätten avslår överklagandena.

YRKANDEN M.M.

[REDACTED] yrkar
att länsstyrelsens beslut ska upphävas.

[REDACTED] yrkar även att förhands-
avgörande ska inhämtas från EU-domstolen.

Länsstyrelsen anser att överklagandena ska avslås.

VAD PARTERNA ANFÖR I KAMMARRÄTTEN

[REDACTED]

Licensjakten försvårar upprätthållandet av gynnsam bevarandestatus för björnen. Länsstyrelsen har inte heller visat att det inte finns någon annan lämplig lösning än licensjakt. Vidare saknar länsstyrelsens uppskattning av björnstammens storlek vetenskaplig grund. Villkoren är inte godtagbara eftersom de utsätter djuren för onödigt lidande.

Licensjakten står i strid med artikel 16 rådets direktiv (92/43/EEG) om bevarande av livsmiljöer samt vilda djur och växter (art- och habitatdirektivet). Ett förhandsavgörande från EU-domstolen behövs för att avgöra om den aktuella jakten inte strider mot EU-rätten. Vidare är artikel 16.1 i nämnda direktiv inte korrekt implementerad i svensk rätt eftersom nationell lagstiftning saknar rekvisitet ”i begränsad mängd”. Länsstyrelsens beslut om licensjakt utgör inte en sådan begränsad mängd som följer av EU-domstolens praxis och inte heller proportionerlig i förhållande till de avsedda målen.

[REDACTED]

Länsstyrelsens beslut om licensjakt avser ett för högt antal björnar och kan inte heller anses vara av begränsad mängd. Det har inte noggrant prövats om det finns någon annan lämplig lösning än att fälla de antal björnar som länsstyrelsen beslutat om. Innebörden av rekvisitet ”begränsad mängd” är mer restriktivt än de allmänna undantagsbestämmelserna som finns i art- och habitatdirektivet. Det behövs ett förhandsavgörande från EU-domstolen för att avgöra innebörden av uttrycken ”vissa exemplar” och ”i en begränsad mängd” i artikel 16.1 art- och habitatdirektivet.

[REDACTED] har som skriftlig bevisning åberopat EU-kommissionens tillkännagivande - Vägledning om strikt skydd för djurarter av gemenskapsintresse enligt habitatdirektivet från den 12 oktober 2021.

SKÄLEN FÖR KAMMARRÄTTENS AVGÖRANDE

Avskrivning

[REDACTED] har förklarat att hans inledande skrivelse inte ska uppfattas som ett överklagande av förvaltningsrättens dom. Målet ska därför avskrivas såvitt avser hans talan.

Inhämtande av förhandsavgörande

Kammarrätten anser att de frågor [REDACTED] [REDACTED] begär ska ställas till EU-domstolen kan besvaras genom befintlig praxis, utan att något förhandsavgörande inhämtas. Yrkandena ska därför avslås.

Licensjakt på björn

Tillämpliga bestämmelser framgår av förvaltningsrättens avgörande.

Kammarrätten instämmer i förvaltningsrättens bedömning att den aktuella licensjakten på björn har ett godtagbart syfte som förväntas uppnås och att jakten är selektiv och kommer att ske under strängt kontrollerande förhållanden utan att äventyra björnens gynnsamma bevarandestatus enligt 23 c § jaktförordningen (1987:905), JaktF. Kammarrätten finner inte heller någon anledning att ifrågasätta att det inte finns en annan lämplig lösning.

Enligt 23 c § JaktF ska jakten även vara lämplig med hänsyn till stammens storlek och sammansättning.

Högsta förvaltningsdomstolen, HFD, har i rättsfallet HFD 2016 ref 89 uttalat att för att jakten ska anses vara lämplig med hänsyn till stammens storlek och sammansättning enligt 23 c § JaktF krävs att jakten sker i en begränsad omfattning och avser en begränsad mängd. För att ett jaktuttag ska anses vara i begränsad omfattning och begränsad mängd krävs att jakten inte påverkar det eftersträlvade syftet i artikel 16.1 art- och habitatdirektivet.

Artikel 16.1 e) art- och habitatdirektivet är tillämplig i fråga om aktuell licensjakt på björn. Av artikeln framgår att medlemsstaterna får tillåta insamling och förvaring av vissa exemplar av de arter som finns förtecknade i bilaga 4 till direktivet i en begränsad mängd. I bilaga 4 a) till direktivet finns brunbjörn (*ursus arctos*) upptagen. Något motsvarande krav på begränsad mängd återfinns inte i 23 c § JaktF. Kammarrätten finner, i likhet med förvaltningsrätten, att bestämmelsen i 23 c § JaktF inte går utöver vad som stadgas i artikel 16.1 e) art- och habitatdirektivet. Bestämmelsen i JaktF måste dock tolkas i ljuset av 16.1 art- och habitatdirektivet (se ovan nämnda rättsfall).

EU-domstolen har i ett avgörande från den 10 oktober 2019 (Tapiola, C-674/17, EU:C:2019:851) uttalat följande om artikel 16.1 e) art- och habitatdirektivet. För att den mängd insamlade exemplar som kan beviljas enligt undantagsbestämmelsen ska vara tillåten krävs att jakten ska vara så pass begränsad att den inte medför en betydande negativ inverkan på det berörda beståndets struktur, även om den inte i sig försvårar upprätthållandet av en gynnsam bevarandestatus hos bestånden av de berörda arterna i deras naturliga utbredningsområde (punkt 72).

EU-domstolens uttalande i ovan nämnda rättsfall måste förstås på så sätt att det inte är tillräckligt att artens gynnsamma bevarandestatus inte försvåras för att det ska anses vara tillåten insamling eller förvaring av vissa exemplar i en begränsad mängd. Som EU-domstolen konstaterat måste hänsyn tas till om jakten medför en betydande negativ inverkan på stammens struktur. Vad som utgör en tillåten insamling eller förvaring av vissa exemplar i en begränsad mängd bestäms utifrån artens bestånd, bevarandestatus och dess biologiska egenskaper (punkt 71).

Av utredningen i målet framgår att björnpopulationen både nationellt och regionalt överstiger de aktuella referens- och mininivåerna. Länsstyrelsen har beaktat björnens regionala och nationella populationsnivå vid bestämmandet av de antal björnar som får fällas. Därutöver har licensjakten avgränsats till åtta jaktområden med ett begränsat antal björnar som får fällas för varje jaktområde. Björnstammen har en gynnsam bevarandestatus och beståndet är livskraftigt i dess naturliga utbredningsområde. Det har inte framkommit att björnstammen är genetisk sårbar.

Mot bakgrund av det anförda finner kammarrätten att licensjakten inte medför en betydande negativ inverkan på björnstammens struktur och licensjakten får därmed anses vara lämplig med hänsyn till stammens storlek och sammansättning. Samtliga förutsättningar för licensjakten är uppfyllda. Överklagandena ska därför avslås.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga B (formulär 1).

kammarrättsråd
ordförande

kammarrättsråd

tf. kammarrättsassessor
referent

**FÖRVALTNINGSRÄTTEN
I LULEÅ**

DOM
2021-08-19
Meddelad i Luleå

Mål nr
1389-21

KLAGANDE

[Redacted]

MOTPART

Länsstyrelsen i Jämtlands län

ÖVERKLAGAT BESLUT

Länsstyrelsen i Jämtlands läns beslut den 28 juni 2021 (bilaga 1)
dnr 218-4559-2021

SAKEN

Licensjakt på björn enligt jaktförordningen (1987:905)

FÖRVALTNINGSRÄTTENS AVGÖRANDE

Förvaltningsrätten avslår överklagandena.

Dok.Id 140623

Postadress
Box 849
971 26 Luleå

Besöksadress
Skeppsbrogatan 43

Telefon
0920-29 54 90
E-post: forvaltningsrattenilulea@dom.se
www.domstol.se/forvaltningsratten-i-lulea,
där finns även information om vår
personuppgiftshantering

Telefax

Expeditionstid
måndag–fredag
08:00–16:00

BAKGRUND

Länsstyrelsen i Jämtlands län beslutade om licensjakt efter högst 200 björnar inom länet. I beslutet anges att jakten får bedrivas från och med den 21 augusti till och med den 15 oktober 2021 eller den tidigare tidpunkt då jakten i respektive område avlyses. Skälen för beslutet, områdesindelning, villkor m.m. framgår av bilaga 1.

PARTERNAS INSTÄLLNING

Vad [REDACTED] anför

[REDACTED] yrkar i första hand att förvaltningsrätten upphäver länsstyrelsens beslut och i andra hand att beslutet undanröjs och målet återförvisas till länsstyrelsen för fortsatt handläggning. För det fall förvaltningsrätten inte har fattat beslut före den 21 augusti 2021 yrkas inhibition.

Föreningen anför bl.a. följande. Beslutet strider mot gällande rätt. Art- och habitatdirektivets undantagsbestämmelser utgör inte en rättslig grund för licensjakt med syfte att kontrollera eller reducera populationer av strikt skyddade arter med gynnsam bevarandestatus. En sådan tillämpning av bestämmelsen strider mot direktivets systematik och syfte. Artikel 16.1.e är även ofullständigt implementerad i svensk rätt då rekvisitet ”i begränsad mängd” inte finns med.

Licensjakten enligt länsstyrelsens beslut är inte selektiv och inte inriktad på de individer som orsakar vissa skador. Länsstyrelsen har inte visat att licensjakt är nödvändig för att uppnå dess syften. Det finns inte olägenheter i länet som kan motivera eller försvara beslutet om licensjakt. Acceptansen för

björn är hög. Vidare har andra lämpliga och realistiska lösningar inte prövats. Regionala förvaltningsmål har inte en sådan tyngd att de går före nationell och internationell rätt.

Det framgår inget i beslutet om förekomsten av tjuvjakt. Många rovdjur dödas illegalt. Trots den redan omfattande stora avskjutningen av björnstammen har länsstyrelsen beslutat om jakt omfattande 200 björnar, vilket innebär en höjning från förra årets licensjakt med 100 björnar. År 2020 omfattade licensjakten totalt 291 björnar och i år omfattas 501 björnar. Ökningen av björnar som får dödas i årets licensjakt har ökat med 72 procent. Detta är inte en begränsad mängd. Det är en helt oacceptabel jakt på ett rödlistat djur. Enligt länsstyrelsens arkiv har 31 björnar dödats under vårens skyddsjakter i Jämtland. Det har sammanlagts dödats 107 björnar i skyddsjakter under april-juni 2021 i Dalarna, Norrbotten och Jämtlands län. När höstens licensjakt är avslutad kommer minst 608 björnar att ha mist livet, vilket inte är försvarbart. Trots att björnstammen i Jämtlands län för tillfället har en bra tillväxttakt bör försiktighetsprincipen beaktas. Skyddet av svensk fauna behöver värderas högre än intresset av älgjakt och enskilda näringsidkares ekonomiska intressen, vilka dessutom kompenseras ekonomiskt och borde kunna förebygga och skydda sig mot rovdjursangrepp. Hänsyn måste även tas till djurvälstånd.

Tidpunkten (21 augusti – 15 oktober) för en omfattande jakt i stor skala, i hela länet på så många björnar är respektlös och bryter mot skyddsdirektiven och jaktlagen. Att utsätta björnarna för jakt och störningar med hundar m.m. under deras mest känsliga förberedelse med bl.a. födointag inför vinterdvalan är oetiskt. Allmänheten utsätts även för fara när länsstyrelsen beviljar jakt under så lång tid i princip i hela Jämtlands län. Föreningen anser även att åteljakt är oetiskt samt att jakt efter björn med lösdrivandehund utsätter viltet för onödigt lidande.

Vad [REDACTED] anför

[REDACTED] yrkar i första hand att förvaltningsrätten upphäver länsstyrelsens beslut och i andra hand att antalet björnar minskas. För det fall att förvaltningsrätten inte har fattat beslut före den 21 augusti 2021 yrkas inhibition.

Föreningen anför bl.a. följande. Sveriges regler om licensjakt är oförenliga med art- och habitatdirektivet. Artikel 16.1.e i art- och habitatdirektivet är inte avsedd att användas som stöd för stamvårdande jakt på strikt skyddade arter såsom brunbjörn. Licensjaktens syfte om att minska björnstammen saknar stöd i artikel 16.1 i direktivet. Åtgärder som inte får en effekt som bidrar till att bibehålla eller återställa gynnsam bevarandestatus kan inte åberopas som grund för undantag enligt artikel 16.1.e (jfr. mål nr C-674/17 Tapiola).

En jakt på 200 björnar kan inte stödjas på direktivets bestämmelse om ”insamling av vissa exemplar i begränsad mängd”. Direktivet har inte implementerats korrekt då rekvisitet ”i begränsad mängd” inte finns med. Det ska förstås som ”ett litet antal”, vilket kan jämföras med bestämmelsen i artikel 9 c i det s.k. fågeldirektivet (rådets direktiv 79/409/EEG av den 2 april 1979 om bevarande av vilda fåglar). Beslut om licensjakt av björn omfattar totalt 501 björnar, vilket är jakt i stor skala. Till detta antal ska läggas de som dödsats vid omfattande skyddsjakt. Antalet björnar som får jagas slår rekord. Jämtland har dubblerat tilldelningen jämfört med år 2020. Det fokus som finns på regionala förvaltningsmål saknar stöd i art- och habitatdirektivet.

Om licensjakt ska tillåtas bör i vart fall antalet individer sättas ned till motsvarande en procent av den årliga mortaliteten för björn. Alternativt kan antalet individer sättas ned till det antal som rätten finner lämpligt.

Under samma tid som länsstyrelsen har beslutat om skyddsjakt på 28 björnar har endast två renar konstaterats dödade av björn i Jämtlands län. Detta tyder på att länsstyrelsens avvägningar mellan artskyddet och rennäringens ekonomiska intressen återkommande landar fel och att skyddet för rovdjuren är för svagt.

Det finns en mycket stark majoritet i Jämtland som vill ha björn där de bor. Inget tyder på att andra delar av befolkningen än samebyar upplever någon oro. Det går inte att säga om toleransnivån för rovdjursskador faktiskt översigtits, då det inte finns några objektiva kunskaper på området. Sverige har inte beviljats något undantag från det strikta artskyddet för renbetesområdet. Rovdjur måste få finnas i detta område, som ingår i deras naturliga utbredningsområde, även om de ger upphov till skador för rennäringen. Det är bl.a. därför som det finns rovdjursersättning. Normala affärsrisker bör inte heller kunna ligga till grund för jakt på en strikt skyddad art. Det finns inga vetenskapliga belägg för att renägares psykosociala miljö påverkas på så sätt som påstås och det kan inte utgöra skäl för extensiv jakt. Risken för skador på rennäringen beaktas även vid skyddsjakt.

Gällande skador och oskyggt beteende hos björnar förefaller skyddsjakt som betydligt mer ändamålsenligt. Det finns inget resonemang om varför skyddsjakt inte är ett fullgott alternativ. Informationsinsatser framstår som mer ändamålsenliga för att komma till rätta med missriktad oro än licensjakt.

Det ifrågasätts om jakt på flera hundra björnar, av vilka jägare som helst, över stora områden, med användning av hundar och halvautomatiska vapen uppfyller kravet på ”strängt kontrollerade förhållanden”. Föreningen motsätter sig åteljakt och jakt med hundar som driver björnen eftersom det utsätter viltet för onödigt lidande.

Vad länsstyrelsen anför

Länsstyrelsen har inte funnit skäl att ändra sitt beslut.

RÄTTSLIG REGLERING M.M.

Av 3 § jaktlagen (1987:259) framgår att vilt är fredat och får jagas endast om detta följer av jaktlagen eller av föreskrifter eller beslut som har meddelats med stöd av lagen.

Enligt 23 c § jaktförordningen (1987:905) får licensjakt efter bl.a. björn ske under förutsättning att det inte finns någon annan lämplig lösning och jakten inte försvårar upprätthållandet av en gynnsam bevarandestatus hos artens bestånd i dess naturliga utbredningsområde. Jakten måste dessutom vara lämplig med hänsyn till stammarnas storlek och sammansättning samt ske selektivt och under strängt kontrollerade förhållanden.

Bestämmelsen i 23 c § ska tolkas mot bakgrund av motsvarande artiklar i rådets direktiv (92/43/EEG) om bevarande av livsmiljöer samt vilda djur och växter (art- och habitatdirektivet). Enligt artikel 12.1 ska medlemsstaterna vidta nödvändiga åtgärder för införande av ett strikt skyddssystem i det naturliga utbredningsområdet för de djurarter som finns förtecknade i bilaga 4 a till direktivet, med förbud mot att bl.a. avsiktligt fånga eller döda exemplar av dessa arter i naturen. Brunbjörnen omfattas av det strikta skyddet i bilaga 4 a. I artikel 16.1 a – e anges för vilka syften och under vilka förutsättningar undantag från dessa bestämmelser får göras.

EU-domstolen har i en dom den 10 oktober 2019 i mål C-674/17 Tapiola, uttalat att artikel 16.1 e i princip kan utgöra grund för att bevilja ett undantag som bl.a. tillåter dödande av individer som tillhör de arter som nämns i bilaga 4 a till art- och habitatdirektivet (punkt 32). För sådana undantag

krävs bl.a. att de mål som eftersträvas med jakten klart, tydligt och underbyggt anges, att den beslutande myndigheten med rigorösa vetenskapliga uppgifter visar att jakt är lämpligt för att uppnå målen, att det i tillräcklig mån har fastställts att målen inte kan uppnås genom en annan lämplig lösning, att det säkerställs att jakten inte försvårar upprätthållandet av en gynnsam bevarandestatus för arten, samt att jakten sker selektivt och i begränsad omfattning avseende ett begränsat och fastställt individantal under strängt kontrollerade förhållanden (punkt 80). Undantag enligt artikel 16.1 e får tillämpas endast i fall då bestämmelserna i 16.1 a – d inte är relevanta (punkt 37).

I fråga om gynnsam bevarandestatus och kraven på begränsad omfattning bedömde EU-domstolen det aktuella jaktuttaget i vidare sammanhang, omfattande den totala tillåtna bytesmängden avseende stamvårdande jakt under aktuellt jaktår (punkt 62-65 och 75).

Av den allmänt tillämpliga proportionalitetsprincipen, som också slagits fast av EU-domstolen inom artskyddsområdet (se dom i mål C-76/08, Europeiska kommissionen mot Malta), följer att det undantag från skyddssystemet som en medlemsstat har för avsikt att göra, ska stå i proportion till de behov som motiverar undantaget.

SKÄLEN FÖR AVGÖRANDET

Frågan i målet

Frågan i målet är om länsstyrelsen har visat att kraven för att fatta beslut om licensjakt efter högst 200 björnar är uppfyllda. Detta innebär att förvaltningsrätten ska pröva syftet med den beslutade jakten, om det finns någon annan lämplig lösning, om jakten försvårar upprätthållandet av en gynnsam bevarandestatus hos artens bestånd i dess naturliga utbredningsområde, om

jakten är lämplig med hänsyn till stammens storlek och sammansättning och om den sker under strängt kontrollerade förhållanden samt selektivt.

Förutsättningar för licensjakt efter björn med stöd av artikel 16.1 e

Enligt bilaga 4 a till art- och habitatdirektivet omfattas björn av det strikta skyddssystem som följer av direktivet. EU-domstolen har i ovan angivet mål C-674/17 uttalat att undantag från detta skydd får göras enligt artikel 16.1 e för att tillåta jakt på djur som omfattas av skyddet om angivna förutsättningar är uppfyllda. Detta förutsätter även att andra undantagsbestämmelser i 16.1 a – d inte är relevanta.

Förvaltningsrätten bedömer att det av utredningen i målet framgår att endast artikel 16.1 e i art- och habitatdirektivet är en relevant undantagsmöjlighet för den beslutade jakten och att 23 c § jaktförordningen inte går utöver vad som kan anses tillåtet enligt denna artikel. Det är därmed möjligt att besluta om licensjakt på björn i enlighet med detta, om förutsättningarna i övrigt är uppfyllda i nämnda förordning, direktiv och avgörande (se även HFD 2016 ref. 89).

Syftet med den beslutade jakten och annan lämplig lösning

Det finns varken i 23 c § jaktförordningen eller i art- och habitatdirektivet uttryckligen angivet något särskilt syfte som ska vara uppfyllt för att ett beslut om licensjakt ska kunna meddelas. Av EU-domstolens uttalanden i ovan angivet mål C-674/17 framgår dock att det krävs ett tydligt angivet syfte med jakten och att prövning ska göras om det finns stöd för att jakt är lämpligt för att uppnå detta syfte, samt om det kan uppnås genom en annan lämplig lösning. Förvaltningsrätten bedömer att det får anses ligga inom en överprövande domstols kompetens att göra en prövning av om det syfte som beslutsmyndigheten har angett är acceptabelt i sig (HFD 2016 ref. 89).

Av det överklagade beslutet framgår att länsstyrelsens övergripande syfte med licensjakten är att minska rennäringens skadenivåer men ska också ta hänsyn till fåbodbrukets skadebild samt bidra till gynnsamma psykosociala förutsättningar för befolkningen i Jämtland där målsättningen är att bibehålla stor trygghet och acceptans kring rovdjur.

Förvaltningsrätten anser att det syfte som länsstyrelsen har angett är acceptabelt i sig och finner inte anledning att ifrågasätta grunden för detta. Detta gäller även med beaktande av invändningar från de klagande föreningarna. Förvaltningsrätten bedömer att en fritt växande björnstam kan förväntas medföra ökade skaderisker. En licensjakt kan förebygga ökade konflikter mellan människa och rovdjur, samt bibehålla en hög acceptans för björn och rovdjursförvaltningen. Förvaltningsrätten bedömer därmed att den beslutade jakten även kan anses vara ändamålsenlig i förhållande till angivet syfte.

Gällande frågan om det finns någon annan lämplig lösning har länsstyrelsen angett att det inte finns någon annan lämplig lösning som på länsnivå kan reglera björnpopulationen i den omfattning som är nödvändig.

Förvaltningsrätten anser att länsstyrelsen i tillräcklig mån har fastställt att det inte finns någon annan lämplig lösning än licensjakt för att uppnå eftersträvat syfte.

Upprätthållande av gynnsam bevarandestatus

Licensjakt får inte beviljas enligt jaktförordningen om jakten försvårar upprätthållandet av en gynnsam bevarandestatus hos arten i dess naturliga utbredningsområde. I enlighet med EU-domstolens uttalanden i ovan angivet mål C-674/17 har det totalt tillåtna jaktuttaget för årets licensjakt på björn betydelse i denna bedömning.

Länsstyrelsen har bedömt att den beslutade licensjakten omfattande högst 200 björnar inte äventyrar björnstammens gynnsamma bevarandestatus. Den svenska björnstammen bedöms vara cirka 2 900 björnar och referensvärdet för gynnsam bevarandestatus för björnar i Sverige är minst 1 400 individer. Naturvårdsverket har fattat beslut om miniminivåer för björnar, som för det norra förvaltningsområdet är 90 föryngringar (motsvarande ca 900 björnar) per år och för Jämtlands län är 37 föryngringar (motsvarande cirka 370 björnar). I resultatet från den senaste inventeringen som genomfördes 2020 i länet beräknades björnpopulationen omfatta 1 044 björnar, dvs. väsentligt över miniminivån.

Förvaltningsrätten anser att det senaste inventeringsresultatet visar att björnpopulationen såväl nationellt som regionalt överstiger de av Naturvårdsverkets beslutade referens- och miniminivåerna. Det har inte framkommit något som tyder på att det beslutade jaktuttaget om högst 200 björnar inom Jämtlands län medför att Naturvårdsverkets riktlinjer riskerar att underskridas. Förvaltningsrätten finner heller inte att det framkommit att den totala licensjakten på björnar i Sverige detta år medför sådan risk. Förvaltningsrätten bedömer därmed att den beslutade licensjakten inte försvårar upprätthållandet av en gynnsam bevarandestatus hos björnens bestånd i dess naturliga utbredningsområde.

Lämplighet med hänsyn till stammens storlek

En licensjakt måste vara lämplig med hänsyn till stammarnas storlek och sammansättning. Detta ska enligt Högsta förvaltningsdomstolen förstås som ett krav på att jakten sker i begränsad omfattning och avser en begränsad mängd för att vara tillåten. En förutsättning för att ett jaktuttag ska anses vara i begränsad omfattning och mängd är, i en situation som den förevarande, att uttaget inte försämrar den gynnsamma bevarandestatusen hos den

svenska stammen (HFD 2016 ref. 89). Av EU-domstolens dom i ovan angivet mål C-674/17 följer att ett aktuellt jaktuttag ska ses i vidare sammanhang omfattande det totalt tillåtna jaktuttaget avseende stamvårdande jakt under aktuellt jaktår.

Förvaltningsrätten har redan bedömt att den beslutade licensjakten inte försvårar upprätthållandet av en gynnsam bevarandestatus hos björnens bestånd i dess naturliga utbredningsområde. Det aktuella jaktuttaget får enligt förvaltningsrättens mening även anses vara i begränsad omfattning i förhållande till resultatet av den senaste björninventeringen i länet och regionen. Den beslutade jakten får också anses uppfylla kraven på begränsningar i omfattning och individantal i enlighet med EU-domstolens ståndpunkt, med beaktande av den totala omfattningen av svensk licensjakt på björn detta år. Det har inte heller framkommit att björnstammen är genetiskt sårbar eller att den beslutade licensjakten av något annat skäl skulle vara olämplig med hänsyn till björnstammens storlek och sammansättning. Den beslutade jakten uppfyller således kravet på att vara lämplig med hänsyn till björnstammens storlek och sammansättning.

Selektiv jakt under strängt kontrollerade förhållanden

En ytterligare förutsättning för att licensjakt ska få beslutas enligt jaktförordningen är att jakten bedrivs selektivt och under strängt kontrollerade förhållanden.

Enligt Högsta förvaltningsdomstolen måste kravet på strängt kontrollerade förhållanden innebära att villkoren för jakt är tydliga främst vad gäller de individer eller grupper av individer som får jagas, var detta får ske, under vilka tider och till vilket antal. Det måste finnas effektiva rutiner som förhindrar jakt i strid med villkoren och kraven på ansvariga myndigheter att kontrollera jakten måste ställas högt. Gällande kravet på selektivitet innebär

det att jakten ska vara inriktad mot vissa individer eller grupper av individer som tillhör en viss art, eller undanta vissa individer eller vissa grupper av individer som tillhör arten. Urvalet måste ske med eftersträvat syfte att inte försämra den gynnsamma bevarandestatusen hos den aktuella populationen (HFD 2016 ref 89).

Det överklagade beslutet innehåller tidsmässiga och geografiska avgränsningar. Beslutet innehåller också krav på skyndsamt rapportering av fällda eller påskjutna djur, kontinuerlig kontroll av hur många björnar som återstår av tilldelningen och krav gällande bl.a. besiktning av fällda djur och skottplats/fallplats. Förvaltningsrätten anser att kraven är tillräckligt tydliga och innebär att det finns effektiva rutiner för att förhindra och kontrollera att jakten inte sker i strid med villkoren. Beslutet uppfyller därmed, enligt förvaltningsrättens bedömning, kravet på att jakten ska ske selektivt under strängt kontrollerade förhållanden.

Slutsats

Förvaltningsrätten bedömer sammanfattningsvis att länsstyrelsen har visat att kraven för att fatta beslut om licensjakt efter högst 200 björnar i Jämtlands län är uppfyllda. Med beaktande av att rätten ovan funnit jakten lämplig med hänsyn till stammens storlek och sammansättning samt att den uppfyller kraven på selektivitet och strängt kontrollerade förhållanden står den i rimlig proportion till de syften som motiverar jakten.

Överklagandena ska därför avslås.

Då förvaltningsrätten genom denna dom slutligt avgör målet faller [REDACTED]
[REDACTED] yrkanden om inhibition.

HUR MAN ÖVERKLAGAR

Detta avgörande kan överklagas. Överklagandet ska ges in till Förvaltningsrätten i Luleå men vara ställt till Kammarrätten i Sundsvall. Information om hur man överklagar finns i bilaga 2 (FR-03).

[REDACTED]
rådman

I avgörandet har även nämndemännen [REDACTED]
[REDACTED] deltagit.

[REDACTED] har föredragit målet.

Länsstyrelsen
Jämtlands län

Beslut

Datum
2021-06-28

Diarienummer
218-4559-2021

Enligt sändlista

FÖRVALTNINGSRÄTTEN
I LULEÅ
H3:2

INKOM: 2021-07-21
MÅLNR: 1358-21
AKTBIL: 3

Beslut om licensjakt efter björn i Jämtlands län 2021

FÖRVALTNINGSRÄTTEN
I LULEÅ
H3:7

INKOM: 2021-07-27
MÅLNR: 1389-21
AKTBIL: 3

Beslut

Länsstyrelsen i Jämtlands län beslutar om licensjakt efter högst 200 björnar i Jämtlands län.

Detta beslut gäller utan hinder av att det överklagas. Hur beslutet kan överklagas framgår av bilaga 1.

Villkor

NÄR FÅR JAKTEN BEDRIVAS?

Jakten får bedrivas från och med den 21 augusti till och med den 15 oktober 2021, eller den tidigare tidpunkt som jakten i respektive område avlyses.

HUR MÅNGA DJUR FÅR FÄLLAS?

Jakten omfattar högst 200 björnar fördelat på åtta jaktområden i länet. Jaktområdena finns redovisade i bilaga 2 - 4.

- Område 1 högst 30 björnar får fällas
- Område 2 högst 30 björnar får fällas
- Område 3 högst 20 björnar får fällas
- Område 4 högst 34 björnar får fällas
- Område 5 högst 12 björnar får fällas
- Område 6 högst 14 björnar får fällas
- Område 7 högst 32 björnar får fällas
- Område 8 högst 28 björnar får fällas

Länsstyrelsen kan under pågående jakt omfördela kvoten mellan jaktområden om det bedöms nödvändigt för att uppnå syfte och mål med licensjakten. Om det görs kommer information om detta förmedlas genom telefonsvararen för information om tilldelning.

INFORMATION OM ÅTERSTÅENDE TILLDELNING

Länsstyrelsen tillhandahåller en telefonsvarare med aktuell information om hur många djur som återstår av tilldelningen i varje jaktområde. Informationen uppdateras minst en gång per dygn, vid behov tätare. Denna telefonsvarare nås på **010-225 30 40**.

Länsstyrelsen
Jämtlands län

Beslut

Datum
2021-06-28

Diarienummer
218-4559-2021

VILKA DJUR FÅR FÄLLAS?

Samtliga björnar får jagas oberoende av kön och ålder.

Björnhona som åtföljs av ungar samt de ungar som följer björnhona, oavsett ungaras ålder, får inte fällas. Länsstyrelsen rekommenderar jägarna att inte skjuta ensamma årsungar.

VAR FÅR JAKTEN BEDRIVAS?

Jakten får bedrivas inom de områden som beskrivs i bilaga 2 - 4.

Kartskikt över jaktområden finns även tillgängliga på <https://ext-geoportal.lansstyrelsen.se/standard/?appid=7676dcf56b5748eebf169a0b021c604d>

AVLYSNING

Länsstyrelsen avlyser jakten när maxantalet djur fällts eller påskjutits och avräknats inom respektive jaktområde eller i länet, fram tills jakttiden löpt ut. Information om avlysning sker via telefonsvararen.

Björn som påskjuts i ett jaktområde men faller i ett annat jaktområde avräknas i det jaktområde där det fallit om tilldelning återstår i det jaktområdet. Om jakten är avlyst eller inte varit tillåten i området där djuret faller avräknas djuret i det område det påsköts.

Vid eventuell överskjutning inom ett jaktområde kommer björnar att räknas av från övriga områden där tilldelning kvarstår.

Björnar som fälls med stöd av andra beslut eller dödas på annat sätt under den tid då licensjakt efter björn är tillåten avräknas inte från licenstilldelningen.

VILKA FÅR UTFÖRA JAKTEN

Person som har jakträtt i områden som omfattas av detta beslut har rätt att delta i jakt efter björn inom det jaktområde där denne har jakträtt, under förutsättning att jakträtten omfattar jakt efter björn.

BJÖRNJÄGARENS ANSVAR

Var och en som jagar björn är skyldig att känna till detta beslut i sin helhet. Vidare ska björnjägaren hålla sig informerad om hur många björnar som återstår av tilldelningen i det jaktområde som jakten bedrivs. Den som jagar björn sedan jakten är avlyst kan komma att dömas ansvarig för jaktbrott eller grovt jaktbrott om man av oaktsamhet inte hållit sig informerad.

JAKTMEDEL OCH JAKTMETODER

I Naturvårdsverkets föreskrifter och allmänna råd om jakt och statens vilt (NFS 2002:18) anges vilka vapen och kulpatroner som får användas vid jakt efter björn.

Halvautomatiska vapen får med stöd av detta beslut laddas med högst sex patroner, en patron i loppet samt fem patroner i ett magasin som är spärrat för fem patroner.

Beslut

Datum
2021-06-28

Diarienummer
218-4559-2021

Jakt får inte bedrivas utan att en ansvarig jaktledare är utsedd vid varje jakttillfälle. Vid ensamjakt är den ensamme jägaren jaktledare.

Hundanvändning

Högst två hundar som ställer eller förföljer en och samma björn får användas samtidigt. Länsstyrelsen rekommenderar att hundarna inte byts ut under jakt efter en och samma björn under en och samma dag.

Hund som används vid eftersök av påskjuten björn bör vara särskilt tränad i att spåra björn, det finns dock inget krav om att eftersöksekipage ska vara certifierade för eftersök av björn.

Åteljakt

Licensjakt efter björn med stöd av detta beslut får bedrivas med hjälp av åtel. En åtel definieras som: material som iordningställts i syfte att locka till sig vilt. Vilt som dött av annan orsak än jakt och ligger kvar på den plats det fallit är inte att betrakta som åtel.

Jakt med åtel är endast tillåten vid platser som iordningställts i enlighet med villkoren i detta beslut. Upptag av björnsår med hjälp av hund vid en åtel är inte tillåtet.

Jakt efter björn är inte tillåten vid platser som iordningställts i syfte att locka till sig annat vilt än björn och som inte följer villkoren för åteljakt enligt detta beslut.

En person ska vara ansvarig för varje åtel (åtelansvarig). Innan åtling påbörjas ska åtelansvarig anmäla detta samt meddela platsen för åteln till Länsstyrelsen. Anmälan ska ske senast den **31 juli 2021** enligt blanketten i bilaga 5 eller via Länsstyrelsens hemsida.

Efter slutförd licensjakt ska åtelansvarig återrapportera sina erfarenheter senast den **31 oktober 2021** till Länsstyrelsen, enligt blanketten i bilaga 6 eller via Länsstyrelsens hemsida.

När får åtling bedrivas?

Åtling får påbörjas efter skriftligt medgivande av Länsstyrelsen och tidigast den **15 juli 2021**. Senast tio dagar efter att jakten är avslutad i det aktuella området ska allt åtelmaterial vara bortplockat och åtelplatsen återställd till ett sådant skick att björnar inte förväntas bli lockade dit.

Var får åtling bedrivas?

Åtelns läge ska uppfylla följande villkor:

- Avståndet till närmaste permanent bebodda hus, till fritidshus som har sophämtning, till åtel avsedd för viltskådning och till permanent anlagd och skyltad campingplats ska vara minst 2 000 meter
- Åtelansvarig ska kontakta eventuella andra personer som under den aktuella perioden bor inom 2 000 meter från åteln och upplysa dessa personer om åtelverksamheten

Länsstyrelsen
Jämtlands län

Beslut

Datum
2021-06-28

Diarienummer
218-4559-2021

- Avståndet till väg eller skogsbilväg ska vara minst 200 meter
- Avståndet till vandringsled ska vara minst 500 meter
- Åteln ska inte vara synlig från väg eller vandringsled
- Åteln bör inte anläggas inom områden där fåbodbruk bedrivs och åtelansvarig ansvarar för att kontakta berörda fåbodbrukare i området och samråda om verksamheten

Länsstyrelsen erinrar om att en åtel endast får anläggas efter markägarens tillstånd. Markägarens tillstånd ska vara skriftligt och bifogas vid anmälan om att anlägga åtel.

Vilka lockmedel får användas?

Som åtelmaterial får användas vilt, slaktrester från vilt och vildfångad fisk från samma eller angränsande kommun. Maximalt får en kropp av vilt eller 25 kilo från vilt eller fisk användas per vecka.

Därtill får upp till 25 kilo per vecka av oförädlad vegetabiliskt material eller mindre förädlade vegetabiliska produkter avsedda för utfodring av djur användas.

Växtbaserad tjära får användas som lockmedel men bör inte strykas direkt på en trädstam då tjäran är svår att få bort utan att skada trädet.

Rester från tamdjur får inte användas som åtelmaterial. Till tamdjur räknas även ren. Kött från rovdjur eller otestat kött från vildsvin får heller inte användas på grund av risk för spridning av parasiter.

JAKTLEDARENS ANSVAR

I Naturvårdsverkets föreskrifter och allmänna råd (NFS 2014:3) för länsstyrelsens beslut om licensjakt efter björn specificeras jaktledarens ansvarsområden gällande björnjakten enligt nedan:

Jaktledaren ska:

- före jaktens början informera samtliga jakttagare om villkoren för jakten, kommunikationsbestämmelser, otillåtna skjutriktningar, gränsförhållanden samt om övriga regler som kan behövas för jaktens genomförande
- informera om skyldigheten att inneha vapenlicens och giltigt statligt jaktkort
- informera skytten om dennes ansvar att rapportera fälld björn till länsstyrelsen i enlighet med 5 b § jaktförordningen
- informera skytten om dennes ansvar att rapportera fälld eller påskjuten björn i enlighet med de villkor länsstyrelsen ställt med stöd av 8 § i NFS 2010:7. Om inte länsstyrelsen har utfärdat sådana villkor ska skytten informeras om anmälningsplikten enligt 5 b § jaktförordningen
- inför varje jakttillfälle hålla sig informerad om hur många djur som återstår av tilldelningen i det område där licensjakt bedrivs

Länsstyrelsen
Jämtlands län

Beslut

Datum
2021-06-28

Diarienummer
218-4559-2021

- inför varje jakttillfälle försäkra sig om att en hund som är särskilt tränad i att spåra skadat vilt ska kunna finnas på skottplatsen inom högst två timmar från påskjutningen
- ansvara för att kommunikationsvägarna under jakten säkerställer att villkoren för jakten efterlevs
- informera varje jaktdeltagare om att han/hon bör vara ansvarsförsäkrad, bör bära röda band eller motsvarande kännetecken under jakten samt att han/hon årligen före jakten bör ha förvissat sig om att vapnet är inskjutet och att han/hon har tillräcklig skjutskicklighet för att bedriva jakt efter björn
- informera varje jaktdeltagare om riskerna med skadskjutning av björn, uppmana jaktdeltagarna att endast skjuta med stöd och att endast skjuta rena sidoskott mot stillastående björnar.

ANMÄLAN OM FÄLLD ELLER PÅSKJUTEN BJÖRN

Fälld björn ska anmälas av skytten eller jaktledaren till Länsstyrelsen utan dröjsmål och senast inom två timmar efter att djuret fällts. Anmälan av påskjuten björn ska göras snarast av skytten eller jaktledaren till Länsstyrelsen. Påskjutning definieras i detta beslut enligt följande: skott har avlossats mot och med avsikt att fälla björn och det har inte konstaterats att björnen har fällts.

Anmälan ska ske till telefon **010-225 30 40**.

Vid anmälan ska följande anges:

- Namn, adress och telefonnummer till skytten
- Namn, adress och telefonnummer till ansvarig jaktledare
- När björnen fällts eller påskjutits (datum och klockslag)
- Var björnen fällts (jaktområde enligt detta beslut samt koordinater eller plats som går att återfinna på karta 1:100 000)
- Djurets kön och ålder, om det är möjligt att fastställa
- Vilket jaktsätt som användes

I samband med anmälan om fällt djur informerar Länsstyrelsen om förfarandet med det fällda djuret. Länsstyrelsens besiktningsperson kontaktar skytten angående tidpunkt och plats för besiktningen.

PLATSUNDERSÖKNING OCH EFTERSÖK AV PÅSKJUTEN BJÖRN

Den som påskjutit en björn ansvarar tillsammans med jaktledaren för att eftersök genomförs om platsundersökningen eller andra omständigheter visar att den påskjutna björnen är skadad.

Eftersök ska genomföras tills dess:

- djuret påträffas dött,
- djuret påträffas skadat och avlivas,

Beslut

Datum
2021-06-28

Diarienummer
218-4559-2021

- kulan från det avlossade skottet anträffas på en plats som utesluter att björnen skadats, eller
- djuret inte kan anträffas

Länsstyrelsens förordnade besiktningspersoner dokumenterar skriftligt hur platsundersökning och eftersök genomförts då djur påskjutits. Jaktledaren ska till Länsstyrelsens besiktningsperson redovisa hur platsundersökning eller eftersök genomförts.

Jaktledaren ska uppvisa skottplatsen för Länsstyrelsens besiktningsperson och tillsammans med besiktningspersonen och den som påskjutit björnen genomföra en fältkontroll och följa upp vad som skett efter skott. Jaktledaren ska tillsammans med besiktningspersonen dokumentera platsundersökning och eftersök på blankett R3 *Påskjuten björn – platsundersökning och eftersök*.

Länsstyrelsen beslutar om den påskjutna björnen ska avräknas från kvoten eller inte. Påskjuten björn avräknas såvida det inte har påvisats genom fältkontrollen att djuret är oskadat.

BESIKTNING OCH HANTERING AV FÄLLD BJÖRN

Länsstyrelsen förordnar besiktningspersoner som besiktar samtliga fällda djur. Skytten ska inom ett dygn från det att djuret fällts uppvisa hela det fällda djuret för Länsstyrelsens besiktningsperson.

Som tidigare nämnts kontakter Länsstyrelsens besiktningsperson skytten angående tidpunkt och plats för besiktningen. Två besiktningsstationer kommer upprättas inför licensjakten och är belägna i Lit och Strömsund. Vissa besiktningar kommer även att ske i fält efter överenskommelse. Besiktningspersonen fyller tillsammans med skytten i blankett B1-B2 *Registrering och besiktning av fälld björn*.

Om en björnhona med mjölk i juvret har fällts ska jaktledare och/eller skytt utförligt redovisa omständigheterna för detta till Länsstyrelsens besiktningsperson. Länsstyrelsen gör därefter bedömningen om björnhonan ska tillfalla skytten eller beslagtas av polis för vidare utredning.

För att underlätta besiktningspersonens arbete, uppmanar Länsstyrelsen att skytten sätter en pinne i munnen på björnen för att hålla den öppen innan likstelheten inträder.

Från samtliga fällda björnar tar besiktningspersonen följande prover som tillfaller staten:

- Mått och vikt
- Två tänder (*en för åldersbestämning och en för forskning/arkiv*)
- Ett muskelprov (*för genetisk DNA-analys*)
- Hårstrån (*för forskning kring blyförekomst i toppredatorer/asätare*)
- Referensprov/hudremsa med päls, som skickas i separat försändelse (*reservprov för genetik*)

Länsstyrelsen
Jämtlands län

Beslut

Datum
2021-06-28

Diarienummer
218-4559-2021

Utöver de ovannämnda proverna ska besiktningspersonen ta ytterligare prover från var tredje björn, även märkta björnar:

- Tarmparasiter (*tarmen ska klippas upp för okulär besiktning, eventuella parasiter samlas in*)
- Pälslus eller andra ektoparasiter (*noteras och samlas i rör eller påse*)
- Könsgorgan; livmoder och äggstockar för honor, båda testiklarna för hanar
- Spene (*största spenen och juverdelen för digivningsstatus*)
- Blod (*för undersökning av smittor*)
- Lunga (*för undersökning av sjukdomar och smittor i luftvägar*)
- Ändtarm med träck (*för undersökning av sjukdomar och smittor i mag-tarmkanalen*)

Proverna sänds, genom besiktningspersonens försorg, till Statens Veterinärmedicinska Anstalt, SVA. Sändare eller annan teknisk utrustning som finns på björnar tillvaratas av besiktningspersonen.

Björnskinnet märks direkt vid besiktning av besiktningspersonen med så kallad transponder (mikrochip), som bevis på att björnen fällts lagligt, varvid blanketten B1-B2 *Registrering och besiktning av fälld björn* ifylls.

Kraniet ska märkas med mikrochip inom sex månader av kraniets ägare och enligt instruktioner som erhålles vid besiktningen. Ansvarig för att märkning sker är björnens ägare.

Om besiktningspersonen så begär ska skottplats, fallplats samt upptagsplats omgående uppvisas. Om skytten på besiktningspersonens begäran inte uppvisar skottplats, fallplats samt upptagsplats eller om dessa inte kan återfinnas eller om skytten vägrar att visa björnkroppen eller lämna ifrån sig alla proverna, tillfaller hela björnen eller värdet av densamma staten. Björn alternativt delar av björn som inte märks enligt bestämmelserna ovan tillfaller staten.

Samtliga blanketter kan laddas ner från SVA:s hemsida:

<https://sva.se/vilda-djur/rovdjur/registering-remisser-doda-rovdjur/>

JAKTRÄTTSHAVARENS RÄTT TILL DELAR AV BJÖRNEN

Under förutsättning att ovan nämnda uppgifter rapporterats, att samtliga prover insamlats samt att jakten i övrigt har skett i överensstämmelse med jaktlagstiftning och med villkoren i detta beslut, tillfaller övriga delar av björnen jakträttshavaren. Jakträttshavaren får överlåta fälld björn till annan person.

En fälld björn som inte tas tillvara får inte lämnas i naturen utan ska av jakträttsinnehavaren lämnas in i sin helhet till Länsstyrelsen. Det innebär att om jakträttsinnehavaren vill tillvarata någon del av björn fälld med stöd av detta beslut ska denne omhänderta hela björnkroppen.

Beslut

Datum
2021-06-28

Diarienummer
218-4559-2021

FÖRSÄLJNING AV KÖTT, SKINN OCH KRANIUM

Kommersiella aktiviteter som annonsering, köp, byte, försäljning av björnskin, björnkött eller andra delar av björn samt kommersiell förevisning av björn är förbjuden enligt artikel 8.1 i rådets förordning (EG) 338/97 av den 9 december 1996 om skyddet av arter av vilda djur och växter genom kontroll av handeln med dem.

För handel med björnar skjutna i enlighet med detta beslut måste björnens ägare ansöka om Jordbruksverkets CITES-intyg. Björnens ägare kan efter att ha emottagit intyget sälja hela eller delar av björnen vid ett tillfälle och till en mottagare. För ytterligare försäljning av delar av björnen krävs nytt/nya CITES-intyg. Om den nye ägaren vill sälja delarna vidare, krävs nytt CITES-intyg från Jordbruksverket. CITES-intyget gäller för handel inom EU. Vidare information finns hos Jordbruksverket. Beträffande slakt- och köttantering hänvisas till Livsmedelsverket.

Information om hur du ansöker om CITES-intyg finns i bilaga 7.

Bakgrund

Riksdagen beslutade i december 2013 om *En hållbar rovdjurspolitik* (prop. 2012/13:191). Där slår regeringen fast att det övergripande och långsiktiga målet för rovdjurspolitiken är att varg, björn, järv, lodjur och kungsörn i Sverige ska uppnå och bibehålla gynnsam bevarandestatus enligt art- och habitatdirektivet, samtidigt som tamdjurshållning inte påtagligt försvåras och socioekonomisk hänsyn tas.

Den bärande tanken med rovdjursförvaltningen i renskötselområdet är att skadorna för renskötseln ska begränsas så att de hamnar under den av riksdagen antagna toleransnivån. Toleransnivån för skador på ren orsakade av stora rovdjur anges till maximalt 10 procent räknat på samebyns faktiska renantal.

Enligt svensk lagstiftning ska eventuella problem och skador som orsakas av jaktbart vilt i första hand regleras genom jakt. I propositionen *En ny rovdjursförvaltning* (prop. 2008/09:210) skriver regeringen att jakt kan hålla rovdjursstammar på en nivå som inte leder till oacceptabla förhållanden mellan människa och rovdjur. En välreglerad jakt kan vara ett sätt att minska rovdjurs påverkan på bytesdjur, att bibehålla deras skygghet för människor, att stärka lokalbefolkningens delaktighet i rovdjursförvaltningen och att öka acceptansen för rovdjur.

I propositionen *En hållbar rovdjurspolitik* (prop. 2012/13:191) bedömer regeringen att samtliga rovdjursarter i Sverige har uppnått gynnsam bevarandestatus och menar att Naturvårdsverkets möjlighet till delegering av rätten att besluta om licensjakt till länsstyrelserna bör utökas. Regeringen menar att det är viktigt att det i län där miniminivån för en rovdjursart överskrids ges utrymme för en adaptiv ekosystembaserad förvaltning av denna art, så att hänsyn kan tas till bland annat vikande populationer av bytesdjur och socioekonomiska faktorer.

I den nationella förvaltningsplanen för björn bedömer Naturvårdsverket att licensjakt är en effektiv, kontrollerbar och hållbar del av en aktiv björnförvaltning om den sker i begränsad omfattning. Licensjakt kan tillsammans med andra åtgärder såsom bidrag och

Beslut

Datum
2021-06-28

Diarienummer
218-4559-2021

ersättningar för skador samt samråd och information, bidra till att minska konflikter mellan människa och björn. När inventeringar visar att populationen ligger över det nationella referensvärdet kan licensjakt utgöra en av flera åtgärder i förvaltningen för att minska risken för socioekonomiska konsekvenser.

VILTFÖRVALTNINGSDELEGATIONEN I JÄMTLANDS LÄN

I Viltförvaltningsdelegationen ingår representanter för olika intressen i länet samt politiker som representerar allmänheten. För att öka tydligheten i och förståelsen för rovdjursförvaltningen har Viltförvaltningsdelegationerna vid länsstyrelserna i norra rovdjursförvaltningsområdet, NRFO, beslutat om förvaltningsmål och förvaltningsintervall för björn. Förvaltningsmålet anger hur stor björnstam länet ska sträva efter att upprätthålla och har beslutats till 65 föryngringar motsvarande 650 individer. Förvaltningsintervallet sträcker sig mellan 500 och 800 individer inom vilket björnpopulationen kan tillåtas fluktuera.

Viltförvaltningsdelegationen i Jämtlands län har inför licensjakten på björnjakten 2021 även beretts möjlighet att lämna motiverade förslag till övergripande riktlinjer för licensjakten. En sammanställning för detta presenteras i bilaga 8.

BJÖRNPOPULATIONEN I SVERIGE

Björnen är en svårinventerad art eftersom den går i ide på vintern och därmed inte kan inventeras på spårnö. Sedan 2001 har särskilda DNA-inventeringar (spillningsinventeringar) genomförts i Norrbottens, Västerbottens, Jämtlands, Västernorrlands, Dalarnas och Gävleborgs län.

Den senaste nationella populationsberäkningen för björn genomfördes 2017 av det Skandinaviska Björnprojektet. Beräkningen baseras på dels spillningsinventeringarna, dels på trender i de björnobservationer som jägarna samlat in, så kallade björnobservationer (björnobs.). Resultatet visar att det finns cirka 2 900 björnar i Sverige¹, vilket är ungefär lika många björnar som fanns 2013 då den föregående nationella populationsberäkningen genomfördes.

Den 29 april 2019 rapporterade Naturvårdsverket nya referensvärden till EU enligt artikel 17 i art- och habitatdirektivet. Det nya referensvärdet för minsta populationsstorlek för gynnsam bevarandestatus för björn i Sverige rapporterades till 1 400 individer utifrån bästa tillgängliga vetenskapliga underlag (NV-02653-18, NV-03088-19). Den 9 april 2020 fastställde Naturvårdsverket de regionala och länsvisa miniminivåerna för björn (NV-01525-18). Beslutet om miniminivåer gäller till och med den 9 april 2025. Den nationella miniminivån är 140 föryngringar, den regionala miniminivån inom NRFO är 90 föryngringar och miniminivån inom Jämtlands län är 37 föryngringar. En föryngring motsvarar 10 individer.

Miniminivån för björn anger hur många björnar som ska varje län ska sträva efter att upprätthålla och definierar gränsen mellan olika förvaltningsstrategier. Om antalet

¹ Kindberg, J. and Swenson, J.E. (2018). Björnstammens storlek i Sverige 2017. Scandinavian Brown Bear Research Project report.

Beslut

Datum
2021-06-28

Diarienummer
218-4559-2021

björnar sjunker under miniminivån bör endast skydds jakt tillåtas i begränsad omfattning. När inventeringar visar att björnpopulationen ligger över det nationella referensvärdet, och länets miniminivå, kan licensjakt utgöra en av flera åtgärder i förvaltningen för att minska risken för negativa socioekonomiska konsekvenser som björnpopulationen kan föra med sig.

BJÖRNPOPULATIONEN I JÄMTLANDS LÄN

Länets förvaltningsmål är beslutat till 65 föryngringar, motsvarande 650 individer, och förvaltningsintervallet ligger mellan 50–80 föryngringar. Målet är att hålla björnpopulationen på en nivå så nära förvaltningsmålet som möjligt, samtidigt som populationen kan tillåtas fluktuera inom förvaltningsintervallet.

Under hösten 2020 genomfördes en spillningsinventering i Jämtlands län och den visade att länets björnpopulation omfattar 1044 (963-1132) björmindivider. Utifrån resultatet framkommer också att det finns ett överskott av honor i populationen. Populationen har ökat sedan spillningsinventeringarna 2006 och 2015 (tabell 1).

Tabell 1: Redovisning av inventeringsresultat för åren 2006, 2015 och 2020.

	2006	2015	2020
Totalt	896	907	1044
Honor	464	535	693
Honar	432	372	351
Andel honor	0,52	0,59	0,66

Utifrån inventeringsresultatet framkommer också att länet även fortsättningsvis har två kärnområden för honor, ett mot länsgränsen i sydöstra delen av länet samt ett i länets norra del (figur 1). Under inventeringen inkom endast ett fåtal prover från fjällen varför det är tillsynes få individer redovisade i länets västra delar.

Utifrån inventeringsresultatet kan Länsstyrelsen konstatera att länets björnstam har en hög tillväxttakt, uppskattningsvis runt 13–14 procent. I befintlig forskning² finns stöd för att området kan ha sådan tillväxttakt. Den höga tillväxttakten kan förklaras av att populationen har ett överskott av reproduktiva honor. Dessa honor och deras medföljande ungar är också, med grund i den lagstiftning som omgärdar beslut om licensjakt efter björn, fredade från licensjakt varför beskattning av dessa inte sker i någon större utsträckning.

Sammanfattningsvis visar inventeringsresultatet att länets björnpopulation har ökat sedan 2015 och att populationen ligger över såväl förvaltningsmål som intervall.

² Swenson, J. och Sandegren, F. (2000) Ekologi och förvaltning av brunbjörnen i Skandinavien: Slutrapport från det skandinaviska björnprojektet. Rapport till naturvårdsverket.

Länstyrelsen
Jämtlands län

Beslut

Datum
2021-06-28

Diarienummer
218-4559-2021

Figur 1: Översiktsbild över identifierade individer vid spillningsinventeringen 2020. Honor är markerade med blå cirklar medan hanar är markerade med röda. De svarta cirklarna visar ungefärlig utbredning av kärnområden för honor (Naturhistoriska riksmuseet, 2021).

Länsstyrelsen
Jämtlands län

Beslut

Datum
2021-06-28

Diarienummer
218-4559-2021

Länsstyrelsens motiv för beslutet

SYFTE

Viltförvaltningsdelegationen i Jämtlands län beslutade den 4 juni 2021 att licensjakten efter björn ska ske med huvudsyfte att minska rennäringens skadenivåer men ska också ta hänsyn till fäbodbrukets skadebild samt bidra till gynnsamma psykosociala förutsättningar för befolkningen i Jämtland där målsättningen är att bibehålla stor trygghet och acceptans kring rovdjur.

SKADEBILD

Riksdagen beslutade i december 2013 att toleransnivån för skador på ren orsakade av stora rovdjur ska vara maximalt tio procent räknat på en samebys faktiska renantal. I samband med toleransnivåarbetet sker en strukturerad samrådsprocess som bygger på att Länsstyrelsen och samebyarna i samråd, och utifrån ett adaptivt förhållningssätt, fastställer hur man lokalt kan upprätthålla en hållbar renskötsel och samtidigt bidra till en gynnsam bevarandestatus för rovdjuren. Tillvägagångssättet är formaliserat av regeringen, Sametinget och Naturvårdsverket. Tack vare detta arbete har Länsstyrelsen idag bra kvalitativa kunskaper om rovdjursskador i samebyarna. Ett viktigt kunskapsunderlag i förvaltningsarbetet är också beräkningen av samebyarnas årliga skadenivåer utifrån uppgifter om till exempel renhjordens produktionsförmåga, kalvöverlevnad och statistik om trafikdödade renar. Sedan 2016 har Sametinget tillsammans med berörda länsstyrelser och Naturvårdsverket utarbetat en förfinad beräkningsmodell som nu finns tillgänglig för användning i det fortsatta arbetet med toleransnivåuppdraget, den så kallade produktionsmodellen.

Flera av länets samebyar använder idag produktionsmodellen och enligt denna ligger samebyarnas på förlustsiffror långt över tio procent med viss variation mellan de olika samebyarna. Att ta fram konkreta siffror för varje sameby är komplicerat. Detta beror främst på att yttre förhållanden, såsom vädret, styr hur bra samlingen av renar fungerar och därmed hur väl renräkningen kan genomföras mellan olika år. Det finns idag heller ingen enkel metod för att mäta predationstakten på små renkalvar mellan födseln och kalvmärkningen. Den 10 januari 2019 kom Sametinget, Naturvårdsverket och de fem nordligaste länsstyrelserna genom ett handslag överens om att i det fortsatta arbetet med toleransnivåuppdraget erkänna och respektera produktionsmodellen och de nationella inventeringsresultaten som de bästa tillgängliga kunskapsunderlagen (Länsstyrelsen Västerbottens diarienummer 510-2428-2019).

Det är svårt, och ibland omöjligt att dokumentera den skada som björnar i kalvingsland orsakar. Forskning i två skogssamebyar i Norrbotten har dock visat att björnens predation på kalv kan vara mycket hög och föranleda stor skada för skogssamebyar, samma studie visar också att björnens predation på renkalv är som absolut störst under maj för att sedan avta när våren fortskrider³. Någon liknande forskning har ännu inte

³ Viltskadecenter 2012:6 Björnpredation på ren och potentiella effekter av tre förebyggande åtgärder
ISBN: 978-91-86331-50-4

Länsstyrelsen
Jämtlands län

Beslut

Datum
2021-06-28

Diarienummer
218-4559-2021

färdigställt för fjällsamebyar men Länsstyrelsen bedömer att det är stor sannolikhet att skadebilden för fjällsamebyar och renar i kalvningsland i fjällen är densamma. Utöver direkta skador, såsom dödade renar, orsakar björnar också indirekta skador genom att stressa renarna och skingra renhjordar. Detta är särskilt problematiskt i kalvningslanden men liknande problem uppstår också i skogslandet med björnar som vaknar tidigt och jagar renar i samband med samebyarnas rensamling och flytt. Detta medför både ekonomisk förlust och merarbete för renskötarna. Vidare påverkas också renägarnas psykosociala miljö genom den oro som björnarna sprider genom sin närvaro och den risk för angrepp på renar som detta medför.

Länsstyrelsen har sett en ökande trend i antalet ansökta och beviljade skyddsjakter efter björn inom länet (tabell 2), vilket Länsstyrelsen bedömer till viss del beror på en ökande skadeproblematik för rennäringen kopplad till björn. Genom en analys av skyddsjakter verkställda under åren 2015–2020 har Länsstyrelsen också kunnat identifiera tre särskilt skadeutsatta områden i nordvästra delen av länet (figur 2).

Tabell 2: Tabell över antalet ansökta och beviljade skyddsjakter samt antalet björnar avlivade vid skyddsjakt inom Jämtlands län under åren 2015–2021.

År	Ansökta skyddsjakter	Beviljade skyddsjakter	Avlivade björnar
2015	16	16	16
2016	6	5	3
2017	14	12	20
2018	11	10	11
2019	12	12	12
2020	42	39	39
2021	27	26	27

Förutom skador för rennäringen orsakar björnen i undantagsfall även skador på exempelvis andra tamdjur, bisamhällen och ensilagebalar.

Under sommaren 2020 rapporterades flera björnangrepp mot fäbodbruksverksamhet i Härjedalen.

Det förekommer också att björnar kommer in i eller i närheten av samhällen, särskilt om våren, av nyfikenhet och på jakt efter lättåtkomlig föda. Under våren 2021 avlivade Polisen i länet en björn som uppvisade oskyggt beteende och under längre tid rörde sig i och i närheten av en by.

Länsstyrelsen
Jämtlands län

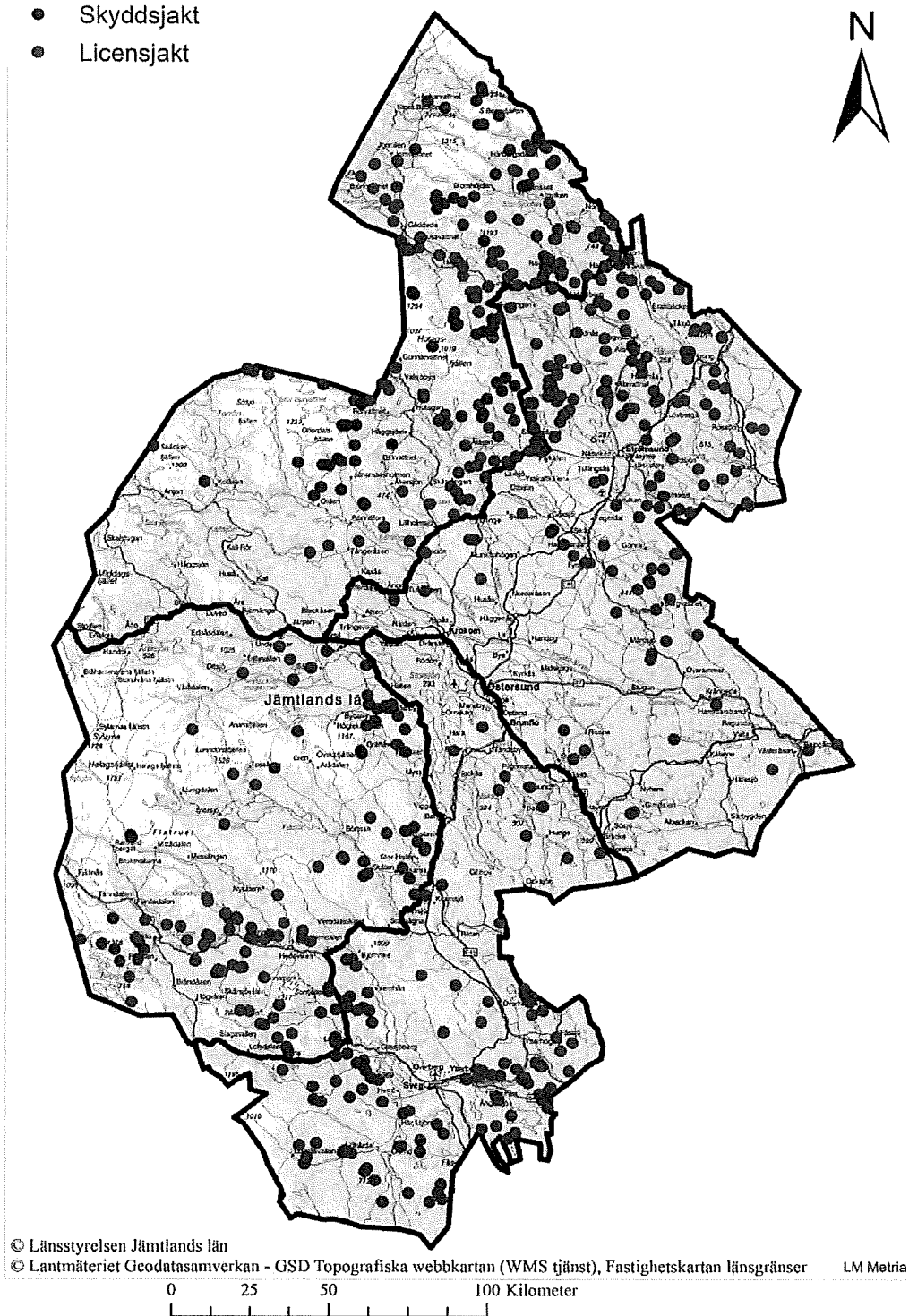
Beslut

Datum
2021-06-28

Diarienummer
218-4559-2021

Teckenförklaring

- Skydds jakt
- Licensjakt

Figur 2: Översiktspild över björnar fällda vid licensjakt respektive skyddsjakt under åren 2015-2020. De svarta linjerna motsvarar jaktområdesgränser för tidigare år. (Länsstyrelsen, 2021)

Länsstyrelsen
Jämtlands län

Beslut

Datum
2021-06-28

Diarienummer
218-4559-2021

ANTAL BJÖRNAR SOM FÅR FÄLLAS

Länsstyrelsen har med stöd från forskning tidigare utgått från att populationens tillväxttakt legat runt 10 procent och att uttag däröver därför skulle minska populationen. Det årliga totaluttaget under åren 2018–2020 har legat mellan 11–13 procent av björnpopulationen i länet. I den senaste spillningsinventeringen har det dock framkommit att länets björnstam alltså ligger avsevärt över såväl förvaltningsintervall som förvaltningsmål. Populationen har i motsats till Länsstyrelsens tidigare beräkningar ökat sen spillningsinventeringen 2015 vilket inte gynnat vare sig syfte eller mål med licensjakten.

För att uppnå licensjaktens främsta syfte om minskade skador för rennäringen och för att inom en femårsperiod nå förvaltningsmålet om 650 björnar bedömer Länsstyrelsen att ett uttag om 200 björnar under licensjakten 2021 är motiverat.

Licensjaktbeslutet tar i sin tilldelning även hänsyn till de skyddsjakter på björn som genomförts under våren 2021. Fram till och med 15 juni har 28 björnar fällts vid skyddsjakt i länet. Sammantaget skyddsjakt och licensjakt, förutsatt att samtliga för licensjakten tilldelade björnar fälls, innebär det ett totalt uttag om cirka 22 procent av länets björnstam under året 2021. Uttaget bedöms nödvändigt för att vända björnpopulationens utveckling och få populationen att börja minska.

OMRÅDESINDELNING

Länet har vid licensjakt efter björn under ett flertal år varit uppdelat i två huvudjaktområden, norr och syd, vilka sin tur varit uppdelade i två delområden, öst och väst. De västliga områdena, vilka bland annat innefattat samebyarnas kalvningsområden, har ansetts som prioriterade. Utifrån den tidigare nämnda analysen av verkställda skyddsjakter (figur 2) bedömer Länsstyrelsen att den tidigare områdesindelningen inte tillräckligt säkerställt att syftet om minskade skador för rennäringen kunnat uppnås.

Länsstyrelsen har därför beslutat att vid licensjakten efter björn 2021 införa en ny områdesindelning som med högre sannolikhet säkerställer att björnar fälls i de särskilt skadedrabbade områden som identifierats. Detta är i linje med de riktlinjer som framkommer i Naturvårdsverkets delegering rörande licensjakt efter björn. Länsstyrelsen bedömer att en ny områdesindelning i kombination med ett totalt högre uttag bör medföra att skadebilden för rennäringen kopplad till björn på sikt minskar.

SAMVERKAN INOM NORRA ROVDJURSFÖRVALTNINGSOMRÅDET

I enlighet med propositionen *En hållbar rovdjurspolitik* (Prop. 2012/13:191) samverkar länen inom NRFO i frågor gällande förvaltning av stora rovdjur. Länsstyrelserna i NRFO har inför beslut om årets licensjakt efter björn haft möte 21 maj 2021 för att diskutera förutsättningarna för och målsättningarna med licensjakt efter björn. Samverkan har även omfattat utformning av beslut och det praktiska genomförandet av licensjakten.

Länsstyrelsen
Jämtlands län

Beslut

Datum
2021-06-28

Diarienummer
218-4559-2021

SAMRÅD MED SAMEBYAR

Under maj 2021 bereddes berörda samebyar möjlighet att utifrån ett samrådsunderlag gällande ny områdesindelning delge Länsstyrelsen sina synpunkter i frågan. Samtliga samebyar ställde sig positiva till en ny områdesindelning och en sammanställning av samebyarnas synpunkter finns i bilaga 9.

LÄNSSTYRELSENS SAMMANTAGNA BEDÖMNING

Sammantaget bedömer Länsstyrelsen att licensjakt efter björn kan tillåtas då det inte finns någon annan lämplig lösning som på länsnivå kan reglera björnpopulationen i den omfattning som är nödvändigt. Länsstyrelsen bedömer också att jakten inte kommer försvåra upprätthållandet av gynnsam bevarandestatus av arten, vare sig på lokal eller nationell nivå, eftersom björnpopulationen beräknas ligga avsevärt över såväl länets miniminivå som landets referensvärde. Jakten är också lämplig med hänsyn till populationens sammansättning och storlek. Områdesindelningen och de villkor som jakten omfattar säkerställer också att jakten sker selektivt och under strängt kontrollerade former.

Länsstyrelsen bedömer vidare att licensjakten kommer bidra till att sänka björnpopulationen mot länets beslutade förvaltningsmål samtidigt som den bidrar till att minska björnarnas negativa effekter på rennäringen samt andra delar av samhället som påverkas av en stor björnstam.

Länsstyrelsens beslut om licensjakt efter björn håller sig inom ramarna för gällande lagstiftning, Naturvårdsverkets föreskrifter och allmänna råd om länsstyrelsens beslut om licensjakt efter björn samt Naturvårdsverkets delegeringsbeslut.

Skäl

Beslutet är fattat med stöd av 5 b, 9b, 23 c, 23 d, 24 d och 59 §§ jaktförordningen (1987:905) och Naturvårdsverkets beslut den 16 april 2020, överlämnande av rätten att besluta om licensjakt på björn till länsstyrelserna, (dnr. NV-01142-20).

Med stöd av förordningen om ändring i jaktförordningen (1987:905) 15 a § (SFS 2018:639), beslutar Länsstyrelsen om undantag från förbudet enligt 10 § andra stycket att använda halvautomatiska vapen med magasinkapacitet som överstiger två patroner.

I beslutet beaktas skyddsreglerna i artikel 12 i rådets direktiv (92/43/EEG) om bevarande av livsmiljöer samt vilda djur och växter, undantagsreglerna beträffande jakt och förvaring av jaktbyte i artikel 16 samma direktiv och Naturvårdsverkets föreskrifter och allmänna råd (NFS 2010:7) för länsstyrelsens beslut om licensjakt efter björn. Dessutom beaktas Naturvårdsverkets föreskrifter (NFS 2014:3) om ändring i Naturvårdsverkets föreskrifter och allmänna råd (NFS 2010:7) för länsstyrelsen beslut om licensjakt efter björn.

Beslut

Datum
2021-06-28

Diarienummer
218-4559-2021

Information

Jakt som inte följer villkoren i detta beslut sker utan stöd av beslutet och i strid med fredningsbestämmelserna i 3 § jaktlagen (1987:259). Straffbestämmelserna för jaktbrott finns i 43 och 44 §§ samma lag.

Länsstyrelsen erinrar om 27 § jaktlagen som säger att jakten ska bedrivas så att viltet inte utsätts för onödigt lidande och så att människor och egendom inte utsätts för fara.

För att undvika skadeskjutningar av björn rekommenderar Länsstyrelsen att jägare som avser att delta i björnjakt övningskjuter på björnfigur samt avlägger ”Björnpasset” eller motsvarande.

Vid användning av automatiska kameror, exempelvis i samband med åteljakt på björn, behöver tillämpliga bestämmelser i dataskyddsförordningen (General Data Protection Regulation, GDPR) kring insamling och hantering av personuppgifter beaktas. Vidare ska även tillämplig lagstiftning i nya kameraövervakningslagen beaktas. För ytterligare information hänvisas till Integritetsskyddsmyndigheten.

Länsstyrelsen har med stöd av 49 § delgivningslagen (2010:1932) beslutat att delgivning av detta beslut ska ske genom kungörelsedelgivning. Meddelande om beslutets huvudsakliga innehåll samt om var och när det hålls tillgängligt införs inom tio dagar efter beslutsdatum i Post- och Inrikes Tidningar samt i ortstidningarna Östersundsposten, Länstidningen och Tidningen Härjedalen. Beslutet finns under överklagandetiden tillgängligt hos Länsstyrelsen, Residensgränd 7, 831 86 Östersund, samt på länsstyrelsens hemsida, <https://www.lansstyrelsen.se/jamtland/djur/jakt-och-vilt.html#Aktuellajaktbeslut>. Delgivning anses ha skett när två veckor förflutit från dagen för detta beslut, om kungörande och övriga föreskrivna åtgärder skett i rätt tid.

HANDLÄGGNING

I handläggningen av beslutet har utöver föredragande handläggare även fältchef Henrik Hansson, inventeringssamordnare Nickas Rumm samt naturvårdshandläggare Liv Ljungström Hagström och Malin Larm deltagit.

Delaktiga i beslutet

Detta beslut har fattats av viltchef Örjan Stefansson efter föredragande av naturvårdshandläggare Emilia Malmström och Emma Andersson.

Detta beslut har signerats elektroniskt och saknar därför underskrifter.

Bilagor

Bilaga 1	Överklagandehänvisning förvaltningsrätten
Bilaga 2	Översiktskarta över samtliga jaktområden
Bilaga 3	Detaljkartor för respektive jaktområden
Bilaga 4	Beskrivning av jaktområdesgränserna
Bilaga 5	Ansökan om att anlägga åtel
Bilaga 6	Återrapporering av åteljakt

Länsstyrelsen
Jämtlands län

Beslut

Datum
2021-06-28

Diarienummer
218-4559-2021

- Bilaga 7 Information om hur du ansöker om CITES-intyg
 Bilaga 8 Sammanställning av viltförvaltningsdelegationens förslag till övergripande riktlinjer för licensjakten efter björn 2021
 Bilaga 9 Sammanställning av samråd med berörda samebyar rörande ny zonerings vid licensjakt efter björn 2021
 Bilaga 10 Lathund för björnjägare i Jämtlands län 2021

Samtliga blanketter för provtagning, besiktning och eftersök kan laddas ner från SVA, <https://sva.se/vilda-djur/rovdjur/registering-remisser-doda-rovdjur/>

Så här hanterar vi dina personuppgifter

Information om hur vi hanterar dessa hittar du på www.lansstyrelsen.se/dataskydd.

Sändlista

Naturvårdsverket
 Länets samebyar
 Länsstyrelserna i norra rovdjursförvaltningsområdet
 Länsstyrelsen i Dalarnas län
 Länsstyrelsen i Gävleborgs län
 Sametinget
 Viltskadecenter
 Skandinaviska Björnprojektet
 Näringsdepartementet
 Miljödepartementet
 Jordbruksverket
 Polismyndigheten
 Statens Veterinärmedicinska Anstalt
 Naturhistoriska Riksmuseet
 Miljødirektoratet (Norge)
 Statsforvalteren i Trøndelag
 Viltförvaltningsdelegationen i Jämtlands län
 Jägareförbundet Mitt Norrland
 Jägarnas Riksförbund

Hur man överklagar

FR-03

Vill du att beslutet ska ändras i någon del kan du överklaga. Här får du veta hur det går till.

Överklaga skriftligt inom 3 veckor

Tiden räknas oftast från den dag som du fick del av det skriftliga beslutet. I vissa fall räknas tiden i stället från beslutets datum. Det gäller om beslutet avkunnades vid en muntlig förhandling, eller om rätten vid förhandlingen gav besked om datum för beslutet.

För en part som företräder det allmänna (till exempel myndigheter) räknas tiden alltid från den dag domstolen meddelade beslutet.

Observera att överklagandet måste ha kommit in till domstolen när tiden går ut.

Vilken dag går tiden ut?

Sista dagen för överklagande är samma veckodag som tiden börjar räknas. Om du exempelvis fick del av beslutet måndagen den 2 mars går tiden ut måndagen den 23 mars.

Om sista dagen infaller på en lördag, söndag eller helgdag, midsommarafton, julafton eller nyårs-afton, räcker det att överklagandet kommer in nästa vardag.

Så här gör du

1. Skriv förvaltningsrättens namn och målnummer.
2. Förklara varför du tycker att beslutet ska ändras. Tala om vilken ändring du vill ha och varför du tycker att kammarrätten ska

ta upp ditt överklagande (läs mer om prövningstillstånd längre ner).

3. Tala om vilka bevis du vill hänvisa till. Förklara vad du vill visa med varje bevis. Skicka med skriftliga bevis som inte redan finns i målet.
4. Lämna namn och personnummer eller organisationsnummer.

Lämna aktuella och fullständiga uppgifter om var domstolen kan nå dig: postadresser, e-postadresser och telefonnummer.

Om du har ett ombud, lämna också ombudets kontaktuppgifter.
5. Skicka eller lämna in överklagandet till förvaltningsrätten. Du hittar adressen i beslutet.

Vad händer sedan?

Förvaltningsrätten kontrollerar att överklagandet kommit in i rätt tid. Har det kommit in för sent avvisar domstolen överklagandet. Det innebär att beslutet gäller.

Om överklagandet kommit in i tid, skickar förvaltningsrätten överklagandet och alla handlingar i målet vidare till kammarrätten.

Har du tidigare fått brev genom förenklad delgivning kan även kammarrätten skicka brev på detta sätt.

Prövningstillstånd i kammarrätten

När överklagandet kommer in till kammarrätten tar domstolen först ställning till om målet ska tas upp till prövning.

Kammarrätten ger prövningstillstånd i fyra olika fall.

- Domstolen bedömer att det finns anledning att tvivla på att förvaltningsrätten dömt rätt.
- Domstolen anser att det inte går att bedöma om förvaltningsrätten dömt rätt utan att ta upp målet.
- Domstolen behöver ta upp målet för att ge andra domstolar vägledning i rättstillämpningen.
- Domstolen bedömer att det finns synnerliga skäl att ta upp målet av någon annan anledning.

Om du *inte* får prövningstillstånd gäller det överklagade beslutet. Därför är det viktigt att i överklagandet ta med allt du vill föra fram.

Vill du veta mer?

Ta kontakt med förvaltningsrätten om du har frågor. Adress och telefonnummer hittar du på första sidan i beslutet.

Mer information finns på www.domstol.se.

HUR MAN ÖVERKLAGAR

Den som vill överklaga kammarrättens avgörande ska skriva till Högsta förvaltningsdomstolen. Skrivelsen ställs alltså till Högsta förvaltningsdomstolen *men ska skickas eller lämnas till kammarrätten.*

Överklagandet ska ha kommit in till kammarrätten *inom tre veckor* från den dag då klaganden fick del av beslutet. Om beslutet har meddelats vid en muntlig förhandling, eller det vid en sådan förhandling har angetts när beslutet kommer att meddelas, ska dock överklagandet ha kommit in inom tre veckor från den dag domstolens beslut meddelades. Tiden för överklagande för det allmänna räknas dock från den dag beslutet meddelades.

Om sista dagen för överklagande infaller på en lördag, söndag eller helgdag, midsommar-, jul- eller nyårsafton, räcker det att skrivelsen kommer in nästa vardag.

För att ett överklagande ska kunna tas upp i Högsta förvaltningsdomstolen krävs att *prövningstillstånd* meddelas. Högsta förvaltningsdomstolen lämnar prövningstillstånd om det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas eller om det finns synnerliga skäl till sådan prövning, såsom att det finns grund för resning eller att målets utgång i kammarrätten uppenbarligen beror på grovt förbiseende eller grovt misstag.

Om prövningstillstånd inte meddelas står kammarrättens beslut fast. Det är därför viktigt att det klart och tydligt framgår av överklagandet till Högsta förvaltningsdomstolen varför man anser att prövningstillstånd bör meddelas.

Skrivelsen med överklagande ska innehålla följande uppgifter;

1. den klagandes namn, person-/organisationsnummer, postadress, e-postadress och telefonnummer till bostaden och mobiltelefon. Dessutom ska adress och telefonnummer till arbetsplatsen och eventuell annan plats där klaganden kan nås för delgivning lämnas om dessa uppgifter inte tidigare uppgetts i målet. Om klaganden anlitar ombud, ska ombudets namn, postadress, e-postadress, telefonnummer till arbetsplatsen och mobiltelefonnummer anges. Om någon person- eller adressuppgift ändras är det viktigt att anmälan snarast görs till Högsta förvaltningsdomstolen
2. det beslut som överklagas med uppgift om kammarrättens namn, målnummer samt dagen för beslutet
3. de skäl som klaganden vill åberopa för sin begäran om att få prövningstillstånd
4. den ändring av kammarrättens beslut som klaganden vill få till stånd och skälen för detta
5. de bevis som klaganden vill åberopa och vad han/hon vill styrka med varje särskilt bevis.